

De onderhoudsbijdrage voor de jongmeerderjarige in voorlopige voorzieningen en de scheidingsprocedure

EB 2021/76

In een tijd waarin veel (terechte) aandacht uitgaat naar de beperking van de schade van scheidingen voor kinderen, is het schrijnend dat jongmeerderjarigen direct dan wel indirect gedwongen worden tegen hun ouders te procederen, wanneer zij het onderling niet eens kunnen worden over de bijdrage van de ouders in hun kosten van levensonderhoud en studie.

1. De jongmeerderjarige en de volmacht

Als een kind minderjarig is, is de verzorgende ouder bevoegd te procederen over de onderhoudsbijdrage, voor zover het verzoek ziet op de periode dat het kind minderjarig is.² Voor zover het verzoek ziet op de periode na meerderjarigheid, kan de jongmeerderjarige de verzorgende ouder machtigen om in rechte voor hem op te treden. Als er geen machtiging wordt overgelegd, dan zal de rechter moeten bezien of het door de ouder gedane verzoek in het licht van de gedingstukken aldus kan worden uitgelegd dat het is ingediend als gevolmachtigde van de jongmeerderjarige voor zover het gaat om bijdragen vanaf de meerderjarigheid.³ Als de andere ouder niet in twijfel trekt dat er sprake is van een volmacht, is de rechter niet gehouden de verzorgende ouder te vragen een schriftelijke machtiging over te leggen.⁴ Is de volmachtverlening wel in geschil, dan kan de rechter de zaak aanhouden, teneinde de verzorgende ouder in de gelegenheid te stellen alsnog een schriftelijke machtiging in het geding te brengen.⁵

Doordat de verzorgende ouder met een volmacht namens de jongmeerderjarige een verzoek kan indienen tot het vaststellen van een onderhoudsbijdrage, wordt de jongmeerderjarige een separate procedure tegen zijn andere ouder bespaard. Dat is belangrijk, nu zo veel mogelijk vermeden moet worden dat ouder en kind in een rechtszaal tegenover elkaar komen te staan. Maar hoe is het geregeld met de positie van de jongmeerderjarige in de procedure voorlopige voorzieningen en in de echtscheidingsprocedure? Op het moment dat een of meer van de kinderen van partijen jongmeerderjarig zijn ten tijde van de echtscheiding, dient ook een regeling te worden getroffen voor de kosten van

hun levensonderhoud en studie. Idealiter slagen ouders en de jongmeerderjarige er in onderling overleg in daarover afspraken te maken. Op het moment dat dit niet het geval is en een verzoek aan de rechtbank moet worden voorgelegd, rijst de vraag wie dat kan doen en in welke procedure dat mogelijk is.

2. De jongmeerderjarige en artikel 822 Rv

In de praktijk komt het voor dat de jongmeerderjarige niet-ontvankelijk wordt verklaard, wanneer hij de verzorgende ouder een volmacht verstrekt om namens hem een verzoek in te dienen tot het vaststellen van een onderhoudsbijdrage in een procedure voorlopige voorzieningen. Zo verklaarde de Rechtbank Noord-Nederland op 29 januari 2020⁶ de jongmeerderjarige niet-ontvankelijk in haar verzoek, daartoe overwegend dat artikel 822 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (Rv) enkel een mogelijkheid biedt voor het bepalen van een bijdrage aan minderjarige kinderen. De rechtbank voegde daaraan toe dat indien de jongmeerderjarige de bijdrage vanaf haar meerderjarigheid wil vaststellen, zij zich daarvoor tot haar ouders moet richten, zo nodig in rechte. Dit is nu juist wat in het belang van kinderen moet worden voorkomen, ook wanneer zij jongmeerderjarig zijn.

In de situatie waarin partijen een of meerdere jongmeerderjarige kinderen hebben en de verzorgende ouder een procedure voorlopige voorzieningen wenst te starten omdat in onderling overleg geen regeling tot stand is gekomen, is het in mijn optiek onwenselijk indien de rechter zich niet zou kunnen uitspreken over de door de niet-verzorgende ouder aan de jongmeerderjarige te betalen bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie. Gevolg daarvan is immers, zoals uit de hiervoor aangehaalde beschikking van de Rechtbank Noord-Nederland volgt, dat de jongmeerderjarige een separate procedure dient te starten tegen zijn ouder. Niet alleen is dat belastend voor de jongmeerderjarige, ook om proceseconomische redenen is dit niet opportuun. De behandeling van dit verzoek zal immers langer duren dan de behandeling van het verzoek van de verzorgende ouder tot het treffen van voorlopige voorzieningen. Dit betekent dat de rechter die beslist over de voorlopige voorzieningen, daarbij geen rekening kan houden met de bijdrage voor de jongmeerderjarige, om de eenvoudige reden dat deze nog niet is vastgesteld. Het is dan de vraag met welke lasten de rechtbank rekening houdt aan de zijde van de onderhoudsplichtige in het kader van de berekening van de draagkracht voor partneralimentatie, uitgaande van de situatie dat er sprake is van

1 Mr. Geeske van Campen is advocaat bij Forward Advocaten te 's-Hertogenbosch.

2 Zie onder meer HR 4 november 1977, NJ 1978/203; HR 3 maart 1989, NJ 1989/568; HR 3 november 1989, NJ 1990/502 en HR 27 oktober 1989, NJ 1990/254.

3 HR 3 maart 1989, ECLI:NL:PHR:1989:AB8340, NJ 1989/568.

4 HR 2 februari 1996, ECLI:NL:HR:1996:ZC1983, NJ 1996/569.

5 HR 15 juni 1990, ECLI:NL:PHR:1990:AC4218, NJ 1990/731.

6 ECLI:NL:RBNNE:2020:428, RFR 2020/77.

behoefte aan de zijde van de onderhoudsgerechtigde. De rechter zou ervoor kunnen kiezen geen rekening te houden met enige bijdrage in de kosten van de jongmeerderjarige. Dit zou zich echter niet verdragen met de voorrangregels van artikel 1:400 lid 1 BW. Indien de rechter rekening houdt met een fictief bedrag en later blijkt dat dit afwijkt van de beslissing van de rechter in de bodemprocedure tussen jongminderjarige en ouder, zou dit kunnen leiden tot een wijzigingsprocedure ex artikel 824 lid 2 Rv. Bovendien is de vraag of de onderhoudsplichtige het bedrag waarmee de rechter rekening heeft gehouden in de berekening ook daadwerkelijk aan de jongmeerderjarige zal betalen. Gebeurt dat niet, dan heeft de jongmeerderjarige geen mogelijkheid om hem daartoe te dwingen, omdat daarover in het dictum niets is opgenomen.

3. De jongmeerderjarige en artikel 827 Rv

3.1 *Niet-ontvankelijk: geen nevenvoorziening*

De jongmeerderjarige kan vervolgens opnieuw vastlopen, wanneer hij zijn verzoek indient in de echtscheidingsprocedure. Dat blijkt onder meer uit de uitspraak van het Hof Arnhem-Leeuwarden van 22 juni 2021.⁷ In deze zaak oordeelde het hof dat in de echtscheidingsprocedure tussen ouders geen ruimte is voor een verzoek tot vaststelling van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie voor (jong)meerderjarigen, nu dit geen nevenvoorziening is in de zin van artikel 827 Rv. Het hof overwoog dat artikel 827 Rv enkel een mogelijkheid biedt voor vaststelling van een bijdrage aan minderjarige kinderen. Daarom kunnen (jong)meerderjarige kinderen in een echtscheidingsprocedure geen verzoek om een bijdrage in de kosten van hun levensonderhoud en studie indienen, ook niet door een ouder daartoe volmacht te geven om dit namens hen te doen, aldus het hof.

De opvatting dat een (jong)meerderjarige in de echtscheidingsprocedure tussen zijn ouders geen verzoek kan indienen tot vaststelling van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie is niet nieuw. Het Hof Amsterdam kwam op 3 mei 2016⁸ tot eenzelfde oordeel in een kwestie waarin de jongmeerderjarige zelf hoger beroep had ingesteld tegen de echtscheidingsbeschikking. Het hof verklaarde de jongmeerderjarige niet-ontvankelijk in zijn appel, nu het recht van hoger beroep ingevolge artikel 827 lid 2 Rv slechts toekomt aan de ouders (voor zover zij tot het gezag bevoegd zijn) en aan de raad voor de kindbescherming. Daarnaast overwoog het hof ook dat de rechter in een echtscheidingsprocedure slechts nevenvoorzieningen kan treffen betreffende minderjarige kinderen van de echtgenoten, dus niet ten aanzien van meerderjarige en jongmeerderjarige kinderen. Ook om die reden kan de jongmeerderjarige derhalve niet in zijn verzoek worden ontvangen, aldus het hof.

Ook de Rechtbank Gelderland oordeelde in haar beschikking van 24 december 2020⁹ dat het vaststellen van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie voor een jongmeerderjarige niet onder de limitatieve opsomming van de door de rechter te treffen voorzieningen van artikel 827 Rv valt. De rechtbank voegde daaraan toe het in dit geval juist van belang te achten dat de jongmeerderjarigen een eigen rechtspositie hebben en daarvan gebruik kunnen maken. De rechtbank gaat uitgebreid in op de redenen waarom zij deze mening is toegedaan. Zij acht het van belang dat de jongmeerderjarigen in kwestie volledig kennisnemen van de alimentatieprocedure, voor zover zij dit niet al op afstand doen en zo een eigen beeld vormen over de financiële situatie na de scheiding van zowel hun vader als hun moeder en de consequenties daarvan. Verder overwoog de rechtbank te begrijpen dat de moeder door middel van de volmachten in deze procedure heeft willen voorkomen dat er een alimentatieprocedure volgt tussen de kinderen en hun vader en dat de kinderen juist niet betrokken zouden worden in een financiële strijd, maar constateert zij dat de kinderen al betrokken zijn geraakt. De rechtbank merkte daarbij op de indruk te krijgen dat de alimentatie de jongmeerderjarigen erg bezig houdt en dat dit misschien zelfs ook bepalend is geworden voor het contact met hun vader, hetgeen zij zorgelijk acht. Zij besluit met het oordeel dat de eigen stellingen en opvattingen van de jongmeerderjarigen van belang zijn om een weloverwogen beslissing te nemen over de alimentatie en een beslissing over de alimentatie in de echtscheidingsprocedure geen recht zou doen aan hun rechtspositie.

Mijns inziens kunnen vraagtekens geplaatst worden bij het oordeel van de rechtbank dat het in het belang van de kinderen is om volledig kennis te nemen van de alimentatieprocedure. De rechtbank maakt zich kennelijk reeds zorgen over het contact tussen de jongmeerderjarigen en hun vader. Daarmee valt mijns inziens moeilijk te rijmen dat zij gedwongen worden een procedure tegen hun vader te starten. In zijn algemeenheid acht ik dat in elk geval een onwenselijke situatie.

3.2 *Ontvankelijk: verwijzing naar wetsgeschiedenis*

Tegenover de uitspraken van het Hof Arnhem-Leeuwarden, het Hof Amsterdam en de Rechtbank Gelderland staat de uitspraak van het Hof Den Haag van 7 augustus 2019.¹⁰ In deze zaak machtigde de jongmeerderjarige dochter haar moeder om namens haar in de echtscheidingsprocedure een verzoek in te dienen tot het vaststellen van een bijdrage in de kosten van haar levensonderhoud en studie. De man stelde in hoger beroep dat de jongmeerderjarige door de rechtbank niet-ontvankelijk had moeten worden verklaard in (onder meer) haar verzoek om een bijdrage in haar levensonderhoud. Het hof ging daar niet in mee. Het oordeelde dat uit de parlementaire geschiedenis van artikel 827 Rv volgt dat een ouder in de echtscheidingsprocedure

7 ECLI:NL:GHARL:2021:6099.

8 ECLI:NL:GHAMS:2016:1707, RFR 2016/109.

9 ECLI:NL:RBGEL:2020:7071, RFR 2021/64.

10 ECLI:NL:GHDHA:2019:2230, EB 2019/103.

namens de jongmeerderjarige een verzoek kan doen tot vaststelling van een bijdrage in de kosten van haar levensonderhoud en studie, na daartoe door deze jongmeerderjarige gemachtigd te zijn, ook als deze jongmeerderjarige reeds bij de aanvang van de procedure tot echtscheiding meerderjarig is. De jongmeerderjarige zelf behoeft dus niet altijd vooruitlopend op de scheidingsprocedure van zijn ouders een daartoe strekkend verzoek te doen, oordeelde het hof onder verwijzing naar deze parlementaire geschiedenis.¹¹ Het hof is tegen die achtergrond met de rechtbank van oordeel dat de vrouw ontvankelijk is in het verzoek waartoe de jongmeerderjarige haar heeft gemachtigd.

In de door het hof aangehaalde wetsgeschiedenis is inderdaad letterlijk beschreven dat een ouder namens een jongmeerderjarige, na daartoe gemachtigd te zijn, een verzoek kan doen tot vaststelling van een (definitieve) onderhoudsbijdrage. 'De jongere zelf behoeft dus niet altijd vooruitlopend op de scheidingsprocedure van zijn ouders een dergelijk verzoek te doen. Hij moet er wel voor zorgen dat de ouder die voor de andere, minderjarige kinderen optreedt, ook namens hem kan optreden. Hierop kan de advocaat van de desbetreffende ouder deze wijzen', zo staat in de nadere Memorie van Antwoord te lezen.¹² Kennelijk heeft de wetgever hiermee bedoeld dat een verzoek van de jongmeerderjarige moet worden beschouwd als een verzoek ex artikel 827 lid 1 sub c Rv, dat een nevenvoorziening mogelijk maakt met betrekking tot een bijdrage in de kosten van verzorging en opvoeding van minderjarige kinderen van de echtgenoten. Waarom er niet voor gekozen is expliciet vast te leggen dat deze nevenvoorziening ook bedoeld is voor jongmeerderjarige kinderen, wordt uit de wetsgeschiedenis niet duidelijk. Het kan in elk geval destijds niet de bedoeling van de wetgever zijn geweest de bijdrage voor de jongmeerderjarige te scharen onder de restcategorie van artikel 827 lid 1 sub f Rv, nu deze categorie pas in 2001 aan artikel 827 Rv is toegevoegd.

3.3 *Ontvankelijk: nevenvoorziening ex artikel 827 lid 1 sub f Rv*

De jongmeerderjarige zou ook nog langs andere weg ontvankelijk kunnen worden geacht in zijn verzoek, namelijk door dit te baseren op de categorie nevenvoorzieningen van artikel 827 lid 1 sub f Rv. Op grond van dit artikel kan de rechter als nevenvoorziening een andere voorziening treffen dan bedoeld in de onderdelen a tot en met e van dat lid, mits deze voldoende samenhang vertoont met het verzoek tot echtscheiding, scheiding van tafel en bed of ontbinding van het huwelijk na scheiding van tafel en bed en niet te verwachten is dat de behandeling daarvan tot onnodige vertraging van het geding zal leiden.

De Rechtbank Overijssel merkte in haar beschikking van 25 juli 2019¹³ een door de moeder namens de jongmeerder-

jarige ingediend verzoek tot vaststelling van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie aan als een nevenvoorziening in de zin van artikel 827 lid 1 sub f Rv. Het verzoek tot vaststelling van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie hoeft niet bij apart verzoekschrift te worden ingediend, aldus de rechtbank.

Mijns inziens sluit het oordeel van de rechtbank aan bij de bedoeling van de wetgever bij de introductie van artikel 827 lid 1 sub f Rv: het voorkomen van afzonderlijke procedures voor bijkomende voorzieningen. Zonnenberg besteedde hier in zijn artikel 'De reikwijdte van nevenvoorzieningen'¹⁴ ook al aandacht aan. Hij wees er onder meer op dat het artikel tot 1 januari 2001 een limitatieve opsomming van de nevenvoorzieningen bevatte. De Commissie de Ruiters stelde in 1996 in haar rapport "Anders scheiden" voor om artikel 827 Rv zodanig te wijzigen dat deze opsomming niet langer limitatief is en ook eenvoudige geschillen die voldoende samenhang hebben met de hoofdzaak in de scheidingsprocedure kunnen worden ingebracht.¹⁵ Bij lezing van de Memorie van Toelichting¹⁶ bij het wetsvoorstel tot uitbreiding van de categorieën van artikel 827 Rv valt op dat daarin niet wordt gerept over de bijdrage voor de jongmeerderjarige, maar met name over zaken als de afwikkeling van het pensioen en de afgifte van goederen als nevenvoorziening. Kennelijk leidde de bijdrage voor de jongmeerderjarige als nevenvoorziening op dat moment (nog) niet tot problemen. Opvallend is in dat verband dat er inderdaad geen uitspraken over artikel 827 Rv en de jongmeerderjarige zijn gepubliceerd in de jaren voorafgaand aan de wetswijziging. Hoe destijds met deze materie werd omgegaan, is dan ook niet te herleiden. De bedoeling van de wetswijziging wordt in elk geval zeer duidelijk gemaakt in de Memorie van Toelichting: opgemerkt wordt dat er enerzijds geen vertraging moet ontstaan doordat er te veel wordt 'bijgeslept' in de vorm van nevenverzoeken, doch dat anderzijds moet worden voorkomen dat ook voor kleinigheden afzonderlijke procedures moeten worden gestart. Het is met het oog op deze bedoeling zeer verdedigbaar een verzoek van een jongmeerderjarige tot vaststelling van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie aan te merken als een voorziening in de zin van lid 1 sub f van artikel 827 Rv.

4. Slot

Of de jongmeerderjarige nu ontvankelijk wordt verklaard in zijn verzoek onder verwijzing naar de wetsgeschiedenis (Hof Den Haag) of doordat zijn verzoek wordt geschaard onder artikel 827 lid 1 sub f Rv (Rechtbank Overijssel): het belangrijkste is in mijn optiek dát een verzoek tot vaststelling van een bijdrage in de kosten van levensonderhoud en studie beoordeeld kan worden in de echtscheidingsprocedure. Ook voor de procedure voorlopige voorzieningen geldt

11 *Kamerstukken I 1988/89, 19242, 75b, p. 6.*

12 *Kamerstukken I 1988/89, 19242, 75b, p. 6.*

13 *ECLI:NL:RBOVE:2019:3513.*

14 *EB 2020/39.*

15 *Commissie Herziening Scheidingsprocedure, Anders scheiden, Den Haag: Ministerie van Justitie 1996.*

16 *Kamerstukken II 1999/2000, 26862, nr. 3.*

dat het wenselijk is dat de jongmeerderjarige daarin een verzoek kan doen. Het is niet te verdedigen dat minderjarige kinderen maar ook de ouder met een behoefte aan partneralimentatie met spoed een voorziening kunnen vragen, maar een jongmeerderjarige een bodemprocedure moet starten, nog los van alle proceseconomische consequenties waar dit toe leidt en waar niemand bij gebaat is.